

дубам, з травяністых раслін такому краявіду адпавядалі імхі, папараць, лясныя ці балотныя травы. Што тычыцца скульптурных і архітэктурных элементаў, яны ўводзіліся ў кампазіцыю адпаведна семантыцы: «Натурфіласофскія погляды рамантыкаў выклікалі ў іх цікавасць да ніжэйшай міфалогіі, да так званых духаў прыроды (духаў локусаў)» [5, с. 47]. Яркім прыкладам увасаблення асіянінскага пейзажу на падставе еўрапейскіх традыцый з'яўляецца парк Монрэпо ў Расіі. Д. С. Ліхачоў адзначаў, што яго кампазіцыя строга адпавядала тэкставаму малюнку з урыўка «Калеваль» [2, с. 354].

Па характары асіянінскія пейзажы мелі меланхалічны настрой, як водгук надзвычай папулярнай ў рамантычных парках тэмы асэнсавання жыцця і смерці. З гэтай нагоды асобныя часткі маршруту фарміраваліся як закрытыя, ціхі і цёмныя. У паркавую прастору ўводзіліся адпаведныя скульптурныя і архітэктурныя элементы мемарыяльнага характару. Нападставе міфапаэтыкі, да якой мастацтва рамантызму звярнулася праз балады, тэму смерці агучвалі і прыродныя аб'екты і вобразы. Т. І. Шамякіна дае наступнае тлумачэнне: «У баладным сусвецце вельмі цяжка правесці мяжу паміж жывым і мёртвым. Ператваранне ў дрэва, птушку, расліну, паводле старажытных вераванняў, не адзначала смерць: гэта быў пераход чалавечага жыцця ў новую якасць» [5, с. 72]. У славян міфаў і балад аб метамарфозах асабліва шмат і, міжволі, звяртае на сябе ўвагу пэўная асаблівасць сядзібнага міфа ў Беларусі. Гэта развіццё сувязі паміж асобнымі ландшафтнымі аб'ектамі і пэўнымі драматычнымі падзеямі, што абарвалі гісторыю кахання. Прыкладам з'яўляецца гісторыя аб чатырох вербах парка сядзібы Чапскіх у Прылуках альбо нясвяжскае паданне пра гістарычны помнік прыроды «Дуб і сасна».

Узаемасувязі паміж фальклорнымі матывамі, міфам месца і паэзіяй у нацыянальным полі беларускай культуры мелі спецыфічны характар. Звязаныя са старадаўнімі паданнямі праз народны фальклор мясіны радавых сядзіб давалі натхненне і непасрэдны матыў літаратурным баладам шэрага пісьменнікаў беларуска-польскага памежжа. Шырока вядомым прыкладам з'яўляецца балада «Свіцязь» – расповед аб дачцэ князя Тугана напісаны А. Міцкевічам у Туганавічах і сугучная ёй балада «Свіцязь». Цікава, што выява возера, на якой змешчаны тэкст балады [6, с. 52] мае рысы асіянінскага пейзажу: уздымаюцца хвалі, рэзка акрэсленыя сілуэты ўзбярэжных сосен.

Услед за Міцкевічам аднайменныя творы напісалі Т. Зан і Я. Чачот. Характэрныя элементы асіянінскага пейзажу (камяні, вада, пясок, скалы, увасабленні прыродных духаў і інш.) сталі знакамі ў мастацкай тканіне балады. У якасці прыкладу можна прывесці твор Міцкевіча «Рыбка». Драма сюжэта ў тым, што багаты пан скарыстаўся каханнем і даверам сялянкі Зосі, а потым ажаніўся з паненкай. Зося кінулася ў ваду каб скончыць жыццё самагубствам, але ператварылася ў міфічную істоту – русалку. Калі аднойчы пан і яго жонка, гуляючы, апынуліся на тым месцы, сілы прыроды пакаралі іх – дзе цякла рэчка, застаўся толькі сухі пясок і расколатая на дзве часткі чорная скала.

«Багацце народнай фантастыкі, існаванне развітай міфалогіі з яе дэманалагічнымі вобразамі і матывамі, наяўнасць велізарнай колькасці паданняў і легендаў, створаных на аснове народных прымхаў і павер'яў, – вось чым тлумачыцца тая цікавасць, якую праявіла да беларускага фальклору польская рамантычная паэзія.» – тлумачыць І. Ф. Штэйнер [4, с. 19]. Творы А. Міцкевіча, Т. Зана, Я. Баршчэўскага, Я. Чачота і інш. друкаваліся на польскай мове, але, на думку таго ж даследчыка: «Шматгадовая апрацоўка мастацка-стыльовымі сродкамі жанру некаторых элементаў нацыянальнага фальклору стварала пэўныя традыцыі, рыхтавала глебу для ўзнікнення рамантычнай балады не толькі на беларускай аснове, але і на беларускай мове» [4, с. 20].

Непаўторны каларыт беларускага пейзажу як аснова візуальнага ўвасаблення матываў фальклорнага эпасу дэманструе карціна «Апошні вайдэлог» К. Альхімовіча. Даследчыца беларускага жывапісу М. Грамыка адзначае, што К. Альхімовіч «...падкрэсліваў дрымучасць, непраходнасць беларускіх пушчаў што стварала таямнічы настрой, неабходны глядачу, каб прасякнуцца рамантыкай старадаўняй гісторыі продкаў» [7, с. 60]. У еўрапейскіх і рускіх парках па матывах кельцкага і фінскага эпасу пейзажы падобнага кшталту фарміраваліся штучна – праз своеасаблівы падбор і спалучэнне ландшафтных і скульптурных элементаў. Беларускія даследчыкі садова-паркавага мастацтва не адзначаюць адпаведнай тэндэнцыі да ўвасаблення маляўніча-змрочных сюжэтных сцэн; дзікая прырода і аўтэнтчны мясцовы міф з'яўляліся неад'емнай часткай сядзібнай прасторы, яе культурнага фону.

Напрыканцы можна зрабіць вывад, што ў Беларусі склалася своеасаблівая форма артыкуляцыі ландшафту. З матываў аўтэнтчнага фальклора і міфа месца нарадзілася літаратурная балада, у мастацкай тканіне якой прысутнічалі як знакі, характэрныя элементы асіянінскага пейзажу. У сядзібны міф прарасталі знакамі ўспаміны праз прыродныя аб'екты пэўнай рэальнай падзеі. У Еўропе і Расіі адзначалася зусім іншая тэндэнцыя – стварэнне паркавага міфа праз відарысы па тэкставых матывах балад на падставе кельцкага і фінскага эпасу.

Спіс літаратуры:

1. Василевич, Е. Оссианизм в европейском ландшафтном искусстве второй половины XVIII-XIX веков : дис. ... канд. иск. : 17.00.04 / Е. Василевич. – СПб, 2010. – 214 с.
2. Лихачев, Д. Поэзия садов. К семантике садово-парковых стилей. Сад как текст / Д. Лихачев. – М.: Сogласие: ОАО Типография «Новости», 1998. – 356 с.: іл.
3. Moore, D. Enlightenment and Romance in James Macpherson's «The Poems of Ossian»: Myth, Genre and Cultural Change / D. Moore. –London: Ashgate Publishing, Limited, 2003. – 187pp.
4. Шамякіна, Т. Беларуская класічная літаратура і міфалогія. / Т. Шамякіна. – Мн.: БДУ, 2001. – 186 с.
5. Штэйнер Іван Балада: Генезіс, эвалюцыя, перспектывы жанру. Вуч. Дапаможнік для студ. філалагіч. спец. ВНУ / І. Штэйнер. – Мінск: Нёман, 2003. – 124 с.
6. Ліхадзедаў, У. Адам Міцкевіч на паштоўках канца XIX – пачатку XX стагоддзя / У. Ліхадзедаў. – Мінск: Тэхналогія, 2008. – 223 с.: іл.
7. Грамыка М. Беларускі пейзажны жывапіс першай паловы XX стагоддзя / М. Грамыка. – Мінск: Беларус. навука, 2011. – 167 с., іл.

Святлана Ганчарова, Таццяна Жылінская, Людміла Сярогіна

МАБІЛЬНЫЯ ДАДАТКІ ЯК СРОДАК РАСПАЎСЮДЖВАННЯ БЕЛАРУСКАГА ФАЛЬКЛОРУ

У артыкуле разглядаецца класіфікацыя мабільных дадаткаў па сферы выкарыстання, мэтах і тэхналогіях распрацоўкі. Аналізуюцца перавагі карыстальнікаў. Прыведзены прыклады дадаткаў, якія прысвечаны беларускаму фальклору.

MOBILE APPLICATIONS AS THE MEANS OF BELARUSIAN FOLKLORE DISTRIBUTION

У вэб-прасторы за апошнія дваццаць гадоў створаны шэраг рэсурсаў па беларускай традыцыйнай культуры. Аднак гэтую лічбавую культурную спадчыну трэба пастаянна падтрымліваць у актуальным стане і захоўваць для будучых пакаленняў, таму што яна знаходзіцца пад пагрозай знікнення па прычыне маральнага старэння тэхнікі і тэхналогій у сувязі з вынаходніцтвам новых тэхнічных і тэхналагічных платформаў. У апошнія гады стала заўважная выразная тэндэнцыя трансферу кантэнт у мабільныя платформы, таму актуальна шырэй выкарыстоўваць мабільныя дадаткі ў якасці асяроддзя і медыяканалу для прадстаўлення традыцыйнай культуры і прыцягнення да беларускіх нацыянальных традыцый.

Імклівае развіццё і распаўсюджванне мабільных інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій істотна змянілі перавагі карыстальнікаў пры працы з інтэрнэтам. Спажывыцы ўсё больш усведамляюць каштоўнасць прагляду кантэнт праз мабільныя дадаткі ў зручны час і ў любым месцы. Па тэмпах выкарыстання мабільнага інтэрнэту Беларусь знаходзіцца на адным узроўні з развітымі краінамі і апыраджае суседнія. Амаль палова (49%) карыстальнікаў праглядаюць інфармацыйныя рэсурсы інтэрнэту, выкарыстоўваючы мабільныя тэлефоны, 4% - планшэты, 47% - дэсктопы. Пры гэтым 90% беларусаў выкарыстоўваюць Android, 9% AppleOS [4].

Прадстаўленыя лічбы следчаць, што мабільныя дадаткі займаюць усё больш значнае месца ў жыцці кожнага чалавека.

З пункту гледжання распрацоўкі мабільныя дадаткі дзеляцца на натывыя, вэб-дадаткі і гібрыдныя [1]. *Вэб-дадаткі* - гэта адаптаваная для мабільнага ўстройства версія існуючага вэб-сайта. Яны выкарыстоўваюць браўзэр тэлефона для працы (напрыклад, мабільны сайт БелТА m.belta.by). *Натывыя дадаткі* пішуцца на мовах праграмавання пад пэўную платформу і ўбудовваюцца ў аперачыйную сістэму (Android, IOS, WinPhone і г.д.), працуюць хутка і карэктна, валодаюць перавагай, як па функцыянале, так і па хуткасці працы. Дадаткі загрузаюцца праз крамы дадаткаў (App Store, Google Play і г.д.) (напрыклад, «Руска-беларускі слоўнік», «Беларуская клавіятура»). *Гібрыдныя дадаткі* - нешта сярэдняе паміж натывымі і вэб-дадаткамі. Яны спалучаюць кросплатформеннасць і магчымасць выкарыстання праграмага забеспячэння мабільнай прылады. Разам з гэтым галоўны кантэнт з'яўляецца платформанезалежнай старонкай, якая размешчана на серверы, дзякуючы чаму можна абнавіць прадукт без неабходнасці выпуску новай версіі. У якасці прыкладу можна прывесці мабільны дадатак «Беларуская Палічка» для чытання кніг з сайта беларускай электроннай бібліятэкі knihi.com.

Мабільныя дадаткі таксама можна падзяліць па катэгорыях, зыходзячы з таго, для якіх мэтай яны могуць быць выкарыстаны - гэта сістэмныя, навігацыйныя, кантэнтныя дадаткі, гульні, мультымедыя, праграмы для зносінаў. У залежнасці ад галіны прымянення мабільныя дадаткі дзеляцца па наступных катэгорыях: забавы, падарожжа, бізнес, сацыяльныя, спорт, адукацыя, гульні, для ўсёй сям'і і г.д. Акрамя таго, існуе класіфікацыя дадаткаў па тыпе манетызацыі: бясплатныя, платныя, бясплатныя за базавы функцыянал, з аплатай за пашырэння функцыі або набыццё віртуальных паслугаў, звязаных з дадзеным дадаткам.

Па частаце выкарыстання мабільныя дадаткі дзеляцца на: *дадаткі, якія выкарыстоўваюцца інтэнсіўна, карыстальнікі захоўваюць да іх сваю лаяльнасць на працягу доўгага часу* (навіны і камунікацыя [2]); *дадаткі, якія інтэнсіўна выкарыстоўваюцца, але толькі абмежаваны час* (адукацыйныя дадаткі, кнігі, патокавае аўдыё, сацыяльныя сеткі і інш), большасць карыстальнікаў зацікаўлена ў іх да дасягнення пастаўленай мэты, напрыклад, для сэрвісу знаёмстваў - сустрэчы чалавека; *дадаткі, якія выкарыстоўваюцца нячаста і маюць вялікі адток аўдыторыі* (сродкі для персаналізацыі); *дадаткі, якія выкарыстоўваюцца нячаста, але застаюцца на смартфонах карыстальнікаў вельмі доўга* (сэрвісы па заказе авіябілетаў або гатэляў, расклад руху транспарту, прагнозы надвор'я).

Мабільныя дадаткі, якія па кантэнтным нападзенні можна аднесці да сферы беларускай традыцыйнай культуры і мастацтва, належаць, як правіла, да 2 ці 3 групы.

Паводле дадзеных кампаніі App Annie [3], на канец кастрычніка 2017 года ў крамах App Store і Google Play прапаноўвалася больш як 2 і больш як 3,5 мільёна дадаткаў адпаведна. Акрамя таго, колькасць новых дадаткаў працягвае расці ў геаметрычнай прагрэсіі. За кастрычнік 2017 года ў App Store выйшла каля 50 тысяч дадаткаў, а ў Google Play звыш 150 тысяч.

Аналіз складу мабільных дадаткаў у Google Play паказаў, што беларускі фальклор і традыцыйная народная спадчына прадстаўлены ў іх у вельмі маленькім аб'ёме. Добра прадстаўленыя слоўнікі, даведнікі, падарожжы, архітэктурныя помнікі. У катэгорыі «Музыка» - беларуская народная музыка і песні прадстаўлены, напрыклад, альбомамі «Песняроў», «Старога Ольсы» і Зміцера Вайцшоўкевіча. Вельмі фрагментарна прадстаўлена народная творчасць (фальклор) у катэгорыях «Дадаткі» і «Забавы» - у асноўным дзіцячы фальклор.

Сярод асобных прадстаўленых мабільных дадаткаў можна вылучыць:

- 12 дадаткаў па гісторыі Беларусі.
- BelQuotes - найлепшыя цытаты выдатных дзеячаў беларускай гісторыі і народныя прыказкі на беларускай мове.
- Рэкламны дадатак-гульня «Дуда» - рэкламаванне беларускіх тыдняў у Макдональдсе. Сутнасць гульні заключаецца ў сімуляцыі выканання музычнай кампазіцыі на дудзе. На наш погляд - гэта добрая магчымасць пазнаёміць насельніцтва з нацыянальным музычным інструментам, які гістарычна больш вядомы як шатландскі варыянт.
- «Беларуская Палічка» - дадатак для FBReader, які дазваляе чытаць кнігі з беларускай электроннай бібліятэкі «Беларуская Палічка», у якой сабрана шмат беларускіх твораў, на мабільнай прыладзе. Для яго выкарыстання трэба мець ці ўсталяваць FBReader. У дадатка няма магчымасці складання асабістага каталога, і кожную кнігу трэба спампоўваць зноўку.
- Каляндар ад грамадскай культурніцкай кампаніі «Будзьма беларусамі!», канцэпцыя якога заключаецца ў тым, што нельга праводзіць ні дня без беларускага слова. Аналаг насценнага календара «Не маўчы па-беларуску!». Кожны месяц прысвечаны пэўнай тэме, больш за тое, распрацоўшчыкі паклапаціліся, каб гэтай тэме адпавядалі і адметныя

беларускія прымаўкі на кожнай старонцы календара.

– «Сказки белорусские народные», «Белорусские сказки» – дадаткі, якія складаюцца з падборкі беларускіх народных казак, але на рускай мове.

– «Краіна казак» – дадатак на беларускай мове, які складзены для дзіцячага ўзросту з праілюстраваных і агучаных кніг, песень на словы вядомых беларускіх паэтаў, тэматычных песень-размінак, дзясяткаў беларускіх калыханак. Ёсць магчымасць не толькі праслухаць спевы разам з дзецьмі, але і прачытаць іх разам неабходную колькасць разоў для запамінання і спявання.

Варта адзначыць, што народная творчасць краін-суседзяў прадстаўлена ў Google Play значна лепш, аднак таксама не сістэмна, фрагментарна. Такім чынам, праграмае забеспячэнне, прызначанае для працы на смартфонах, планшэтах і іншых мабільных прыладах, рэалізавала толькі малую долю свайго патэнцыялу ў якасці прадстаўлення сферы беларускай культуры, у тым ліку фальклору Беларусі. Паколькі ў апошнія гады заўважная выразная тэндэнцыя трансферу кантэнту ў мабільныя платформы, трэба шырэй выкарыстоўваць мабільныя дадаткі як сродак для распаўсюджвання беларускага фальклору і прыцягнення да беларускіх нацыянальных традыцый.

Спіс літаратуры:

1. Карпюк, И. Сравнительный анализ мобильных приложений и инструментальных средств их разработки / И. Карпюк, Н. Куляшова // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 31. – С. 826–830. – URL: <http://e-koncept.ru/2017/970180.htm>.
2. Категории мобильных приложений и частота их использования [Электронны рэсурс] / Cossa.ru – інфармацыйны партал аб маркетынгу і камунікацыях ў лічбавай асяроддзі. – Рэжым доступу : <https://www.cossa.ru/149/27855/> – Дата доступу : 20.03.2018.
3. Ретроспектива-2017: необычайно успешный год для индустрии приложений [Электронны рэсурс] / App Annie. – Рэжым доступу : <https://www.appannie.com/ru/insights/market-data/app-annie-2017-retrospective/> – Дата доступу : 20.03.2018.
4. Статыстыка інтэрнэт-аўдыторыі Беларусі [Электронны рэсурс] / Gemius. – Рэжым доступу : <http://www.ranking.gemius.com/by/> – Дата доступу : 20.03.2018.

Татьяна Килушина

БЕЛОРУССКАЯ БАТЛЕЙКА В РАМКАХ ФЕСТИВАЛЬНОГО ДВИЖЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Tatyana Kilyushina

BELARUSIAN BATLEIKA IN THE FESTIVAL MOVEMENT OF THE REPUBLIC OF BELARUS

В данной статье рассматривается значение фестивалей батлеечных театров в пространстве художественной культуры Беларуси.

This article discusses the importance of festivals of batleika theaters in the space of artistic culture of Belarus.

Фестивальное движение в Беларуси имеет большие перспективы развития. На современном этапе особенно актуальной тенденцией представляется активизация общественного интереса к культурно-историческим традициям, обращение к истокам национальной культуры, возрождение в современной культурной жизни традиционных образцов народного творчества, а также рост национального сознания и интерес к фольклорному наследию. Определенное значение для культурного развития фестивального движения, возрождения, сохранения традиций и наследия белорусского народа имеют фестивали духовной музыки и народного творчества.

В настоящее время в Республике Беларусь наблюдается тенденция возрождения любительского театрального творчества. Долгое время деятельность любительских театров кукол оставалась в тени как с точки зрения предмета научного изучения, так и популяризации их творческих достижений. Для развития любительских театров кукол и самобытных батлеечных театров обозначились новые направления, связанные с их целенаправленным участием в социально-культурном проектировании. Демонстрация спектаклей проходит в социальных проектах, таких как благотворительные проекты для детей-сирот, детей в хосписах и т.п.; культурно-образовательных проектах (кукольный театр в библиотеке, театр книги, кукольные представления, созданные на местном сценарном материале и пр.); проектах по профилактической работе с детьми (пожарная безопасность, профилактика правонарушений, профилактика здорового образа жизни и др.); проектах по сохранению и развитию белорусской народной культуры и любительского кукольного театра (выставки, фестивали, смотр-конкурсы и др.), а также традиций самобытной батлейки (реконструкция старинных батлеек, мастер-классы и др.).

Фестивали кукольных и вертепных театров играют большую роль для развития современного театрального батлеечного искусства. В Беларуси проходит два фестиваля подобного рода: открытый региональный фестиваль батлеечных театров «Чароўны свет батлейкі» в агрогородке Залесье Сморгонского района Гродненской области и Международный Рождественский фестиваль батлеечных и кукольных театров «Нябёсы» в Минске. Перечисленные фестивали выполняют такие задачи, как укрепление православных традиций и духовно-нравственных ценностей; налаживание и укрепление международных культурных связей Республики Беларусь с зарубежными странами; создание условий для профессионального общения и обмена творческим опытом между коллективами-участниками фестиваля; привлечение внимания широкой культурной общественности к театральному искусству; популяризация, возрождение и развитие батлеечного искусства в Беларуси; создание условий для реализации творческого потенциала детей и молодежи; организация батлеечных коллективов в учебных заведениях, учреждениях культуры, создание православного центра по развитию батлеечного искусства и искусства театра кукол; популяризация семейных, домашних театров [1].

Открытый региональный фестиваль батлеечных театров «Чароўны свет батлейкі» проходит ежегодно. Местом проведения фестиваля первоначально был музей-усадаба М.К. Огинского, позже базой для проведения определен сектор культуры и досуга «Залесский Дом культуры» государственного учреждения культуры «Сморгонский районный центр культуры». В рамках фестиваля «Чароўны свет батлейкі» проходят мастер-классы и обучение творческих групп